

MANUDUCTIO AD OPERAM LEO J. ELDERS SVD

ab **Jörgen Vijgen** collecta et edita

In de volgende bladzijden bieden wij een handleiding tot het oeuvre van Prof. Dr. Leo J. Elders SVD met als doel de lezer de gelegenheid te bieden zich informatie te verschaffen over een bepaald onderwerp.

Hierbij dient vooreerst opgemerkt te worden dat zijn oeuvre op de eerste plaats de lezer wil leiden tot het bestuderen van het werk van de *Doctor Communis* zelf.

Ten tweede, het basisschema van zijn werk is steeds historisch-systematisch, d.w.z. de actuele, systematisch betekenis van het werk van de bestudeerde auteurs en in het bijzonder van Sint-Thomas van Aquino, blijkt uit de bestudering van deze auteurs in hun historische context. Immers, "Sint-Thomas heeft, alhoewel geworteld in zijn tijd en middeleeuwse cultuur, een onderricht ontwikkelt dat de omstandigheden van zijn tijd oversteeg." (Johannes Paulus II, 21 september 2003)

Door ons de blijvende nieuwheid van diens denken eigen te maken, kunnen wij vanuit deze identiteit een dialoog aangaan met de wereld in de 21e eeuw. Deze handleiding wil zo een middel zijn om de draad van de thomistische traditie in het Nederlandse taalgebied weer op te nemen.

De indeling van het oeuvre van Leo J. Elders gebeurt thematisch en is als volgt:

- I. Aristoteles et suum momentum
- II. Fontes, methodus et momentum S. Thomae Aquinatis
- III. Philosophia naturalis
- IV. Metaphysica
- V. Ethica
- VI. Theologia
  1. Apologetica – De revelatione – De dogmate et fidei formulis
  2. Theologia dogmatica
  3. Theologia moralis
  4. De religione – De missionibus
  5. Varia

I. Aristoteles et suum momentum

Leo J. Elders heeft drie boeken gepubliceerd over Aristoteles:

- *Aristotle's Theory of the One. A commentary on book X of the Metaphysics*, Van Gorcum, Assen, 1961, pp. XVII + 218.
- *Aristotle's Cosmology. A commentary on the 'De Caelo'*, Van Gorcum, Assen, 1966, pp. XII + 370.
- *Aristotle's Theology. A commentary on book Lambda of the Metaphysics*, Van Gorcum, Assen, 1972, pp. VII + 309.

Daarnaast volgende artikelen over Aristoteles en zijn receptie, in het bijzonder de kritische literatuurstudies in *Revue thomiste* en de studies over de commentaren van Sint-Thomas op de werken van Aristoteles.

- -'Aristote et l'objet de la métaphysique', in: *Revue philosophique de Louvain* 60 (1962), pp. 165-183.
- -'Aristototeru no ichishinron' (Aristotle's Monotheism), in: *Academia* 1970, pp. 61-79.
- -'The Topics and the Platonic Theory of Principles of Being', in: *Aristotle on Dialectic. The Topics*, (ed.) G. Owen, Oxford 1970, pp. 126-137.
- -'Le commentaire sur le quatrième livre de la *Métaphysique*', in: *San Tommaso d'Aquino nel suo settimo centenario. Atti del Congresso Internazionale Roma-Napoli, 17-24 aprile 1974*, vol. I, Napoli 1975-1976, pp. 207-218.
- -'Le Commentaire de saint Thomas d'Aquin sur le *De caelo* d'Aristote', in *Proceedings of the World Congress on Aristotle*, vol. II, Ioannes N. Theodorakopoulos (ed.), Athens 1981, pp.173-187.
- -'Les citations d'Aristote dans le "Commentaire sur les Sentences" de Saint Bonaventure', in: *San Bonaventura, maestro di vita francescana e di sapienza cristiana. Atti del Congresso Internazionale per il VII centenario di San Bonaventura di Bagnoregio, Roma, 19-26 settembre, 1974*, a cura di A. Pompei, Roma 1976, pp. 831-842.
- -The Criteria of the Moral Act according to Aristotle and their Criticism by St. Thomas', in: *Doctor Communis* 31 (1978), pp. 362-375
- -'Saint Thomas Aquinas' Commentary on the *Physics* of Aristotle', in: *La Philosophie de la nature de Saint Thomas d'Aquin*, Rome 1982, pp. 107-133
- -'St. Thomas Aquinas' Commentary on the *Metaphysics* of Aristotle', in: *Divus Thomas* 86 (1983), pp. 307-326.
- -'Aristote et l'aristotélisme', in: *Revue thomiste* (84) 1984, pp. 640-660
- -'St. Thomas Aquinas' Commentary on the *Nicomachean Ethics*', in: *The Ethics of St. Thomas Aquinas*, Rome 1984, 9-49.
- -'Aristote', in: *Revue thomiste* 85 (1985), pp. 146-151.
- -'Le Commentaire de saint Thomas d'Aquin sur le *De anima* d'Aristote', in: *L'anima nell'antropologia di S. Tommaso d'Aquino. Atti del Congresso della*

Società Internazionale S. Tommaso d'Aquino (Sita), Roma 2-5 gennaio 1986, a cura di A. Lobato, o.p., Milano 1987, pp.33-51.

- -'Aristote et l'aristotélisme', in: *Revue thomiste* 87(1987), pp. 314-319.
- -'Aristote et l'aristotélisme', in: *Revue thomiste* 88 (1988), pp. 321-336.
- -'Saint Thomas d'Aquin et Aristote', in: *Revue thomiste* 88 (1988) 357-376.
- -'Aristote et l'aristotélisme', in: *Revue thomiste* 89 (1989), pp. 133-147.
- -'The Greek Christian Authors and Aristotle', in: *Doctor communis* 43 (1990), pp. 26-57.
- -'Aristote: sa pensée, ses textes, son influence', in: *Revue thomiste* 90 (1990), pp. 147-161.
- -'Etudes aristotéliennes', in: *Revue thomiste* 92 (1992), pp. 929-939.
- -'Saint Thomas d'Aquin et Aristote – A Mgr. Philippe Delhaye en reconnaissance et amitié', in : *Cahiers de la Faculté de Philosophie Comparée* 48 (Mai 1993), pp. 7-30.
- -'Aristote et l'aristotélisme', in: *Revue Thomiste* 93 (1993), pp. 491-500.
- -'Aristote et l'aristotélisme', in: *Revue thomiste* 94 (1994), pp. 653-661.
- -'Bulletin des études aristotéliennes', in: *Revue thomiste* 96 (1996), pp. 671-76.
- -'Autour d'Aristote', in: *Revue thomiste* 97 (1997), pp. 743 -752.
- -'Saint Thomas et Aristote', in: *Sedes Sapientiae*, 74 (2000) pp. 15-32.
- -'Bulletin aristotélien', in: *Revue thomiste* 101 (2001), pp. 457-465.
- -'Thomas d'Aquin, Aristote et Platon', in: *Sedes Sapientiae* 22 (2004/Nr. 88) 12-44.

II. Fontes, methodus et momentum S. Thomae Aquinatis

Zie voornamelijk:

- *Sobre el método en santo Tomás de Aquino*, Sociedad Tomista Argentina, Buenos Aires, 1992, pp. 101.
- *Faith and Science. An Introduction to St. Thomas' Expositio in Boethii De Trinitate*, Herder, Roma, 1974, pp. 146.
- -'Les interlocuteurs de Saint Thomas d'Aquin dans les *Questions disputées sur le mal*', in: B. Carlos Bazán, Eduardo Adújar, Léonard G. Brocchi (eds.), *Les philosophies morales et politiques au Moyen Âge. Actes du IXe Congrès international de Philosophie Médiévale, Ottawa, du 17 au 22 août 1992. Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale (S.I.E.P.M.) III*, Legas, New York/Ottawa/Toronto (1995), pp. 1241-1252.
- -'Les destinataires de la *Somme contre les gentils*', in: *S. Tommaso Filosofo. Ricerche in occasione dei due centenari accademici*, a cura di Antonio Piolanti, Città del Vaticano, 1995, pp. 287-304. (*Studi tomistici* 60)
- -'Edith Stein und Thomas von Aquin', in: *Edith Stein. Leben, Philosophie, Vollendung*, Würzburg 1991, pp. 253-271
- -'M.J.Scheeben et S.Thomas d'Aquin', in: Autori Vari, *M.J.Scheeben, teologo cattolico d'ispirazione tomista*, Città del Vaticano 1988, pp. 491-504. (*Studi tomistici* 33).
- -'Structure et fonction de l'argument *Sed contra* dans la *Somme théologique*', in: *Divus Thomas* 80 (1977), pp. 245-260.

- -'Les rapports entre la doctrine de la prophétie de saint Thomas et le *Guide des égarés* de Maïmonide', in: *Divus Thomas* 78 (1975), pp. 449-456.
- -'Thomas van Aquino en Plato', in: J. Vijgen (ed.), *De actualiteit van Sint-Thomas van Aquino*, Boekenplan, Hoofddorp, 2005, 23-41
- -'Franciscus Sylvester von Ferrara', in: *Thomistenlexikon*, D. Berger & J. Vijgen (eds.), Nova & Vetera, Bonn 2006, 180-188.
- -'Présence de saint Jérôme dans les oeuvres de Thomas d'Aquin', in: *Nova et Vetera* 80 (2005/4) 33-61.
- -'La actualidad de la carta de San Pablo a los Romanos según la « lectura super ep. ad Romanos » de Santo Tomás de Aquino', in: *La Sagrada Escritura, Palabra Actual. XXV simposio internacional de teología de la universidad de Navarra (2004)*, ed. por G. Aranda y J. L. Caballero, Pamplona, 2005, 441-456.
- -'Tomás de Aquino, comentador de San Pablo', in: *Scripta Theologica* 38 (2006) 941-963.

III. Philosophia naturalis

Allereerst vermelden wij zijn hoofdwerk:

- *De natuurfilosofie van Sint-Thomas van Aquino: Algemene natuurfilosofie, Kosmologie, Filosofie van de organische natuur, Wijsgerige mensleer*, (1989, pp.436.) dat vertaald is geworden in het Engels, Frans, Italiaans, Duits en Tsjechisch. Op te merken zij dat men hier de belangrijkste elementen aantreft van Sint-Thomas' antropologie. Immers, volgens het realisme, wordt de leer van de mens geplaatst binnen het geheel van de natuur.

Tevens is van belang:

- *Hombre, Naturaleza y Cultura*, Ediciones de la Universidad Católica Argentina, Buenos Aires 1998, pp. 170 ; 2003², pp. 174.

Daarnaast zijn volgende artikelen van belang:

- -'Sciences naturelles et philosophie de la nature', in: *Nova et Vetera* 65 (1989), pp. 198-215.
- -'Die Unsterblichkeit der menschlichen Seele. - Ein Überblick und eine Begründung nach Thomas von Aquin', in: hrsg. R.Bäumer und A. v.Stockhausen, *Verabschiedung oder naturphilosophische Weiterführung der Metaphysik. Festschrift der Gustav-Siewerth-Akademie anlässlich ihrer Eröffnung als staatlich anerkannte Wissenschaftliche Hochschule am 13. Juli 1990*, Frankfurt am Main / Bern / New York / Paris 1990, pp. 121-136.
- -'Homo loquens. Les conceptions modernes de la philosophie du langage et la pensée de saint Thomas d'Aquin', in: *Sanctus Thomas de Aquino, Doctor hodiernae humanitatis (Festschrift Abelardo Lobato)*, a cura di D. Ols, Città del Vaticano 1995, pp. 169 - 181. (*Studi tomistici* 58).
- -'De l'*homo faber* à l'*homo sapiens*. Le système technicien et la morale', in: *Etica e società contemporanea. Atti del III congresso internazionale della S.I.T.A.*, vol. I, a cura di A. Lobato, Città del Vaticano 1992, pp. 275-281.

- -'Modern Science and Time: An Evaluation', in: *Sapientia* (Buenos Aires) 54 (1999), pp. 209-217.
- -'Modern Science and the Philosophy of Nature', in: *Ministerium Verbi. Estudios dedicados a Monseñor Héctor Aguer en ocasión del XXV aniversario de su ordenación sacerdotal*, ed. por Mario Enrique Sacchi, Buenos Aires 1997, pp.111-122.
- -'Aard en rol van het verlangen volgens Thomas van Aquino', in: *Communio. Internationaal katholiek tijdschrift*, 25 (2000), pp. 39-53.

IV. Metaphysica

Allereerst moet vermeld worden zijn tweedelig werk:

- *De metafysica van St. Thomas van Aquino in historisch perspectief*, (Deel I, 1982, pp. 325; Deel II, 1987, pp. 504) dat in verscheidene talen vertaald is geworden (Engels, Duits, Frans, Italiaans, Pools, Koreaans).

Daarnaast zijn volgende artikelen belangrijk:

- -'Justification des cinq voies', *Revue thomiste* 61 (1961), pp. 207-225. (German transl. in: *Thomas von Aquin*, II, (hrsg. Kl. Bernath), Darmstadt 1981, pp. 136-162).
- -'Le premier principe de la vie intellectuelle', in: *Revue thomiste* 62 (1962), pp. 571-586.
- -'Contineri as a Fundamental Structure of St. Thomas' Ontology', in: *Aquinas* 18 (1975), pp. 97-106.
- -'L'ordre des attributs divins dans la *Somme théologique*', in: *Divus Thomas* 82 (1979), pp. 226-232.
- -'La naturaleza de la metafísica según San Alberto Magno y Santo Tomás', in: *Scripta theologica* 12 (1980), pp. 547-561.
- -'Les cinq voies et leur place dans la philosophie de Saint Thomas', in: *Quinque sunt viae*, Città del Vaticano, 1980, pp. 133-146
- -'La connaissance de l'être et l'entrée en métaphysique', in: *Revue Thomiste* 80 (1980), pp. 533-548.
- -'Les propriétés de l'être et la philosophie des temps nouveaux', in: *Metafisica e scienze dell'uomo. Atti del VII Congresso Internazionale del Centro Internazionale di Studi e di Relazioni Culturali*, a cura di B. D'Amore e A. Ales Bello, Bergamo 1980, pp.499-506. Spanish transl. in: *Anuario Filosófico* 14 (1981), pp. 31-39.
- -'St. Thomas Aquinas and the Problems of Speaking about God', in: *Doctor Communis* 35 (1982), pp. 295-316
- -'Le problème de l'existence de Dieu dans les écrits de saint Thomas d'Aquin', in: *Divus Thomas* 86 (1983), pp. 171-187.
- -'Aufnahme und Erleuchtung in der prophetischen Erkenntnis nach Thomas von Aquin', in: *Veritati Catholicae. Festschrift für Leo Scheffczyk zum 65. Geburtstag*, hrsg. A. Ziegenaus, F. Court, Ph. Schäfer, Aschaffenburg, 1985, pp. 628-648.
- -'Las ciencias de la naturaleza y la existencia de Dios', in: *Dios y el hombre. VI Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra* (1984), ed. por A. Aranda, e. a., Pamplona 1985, pp.47-65. (German transl. in: *Salzburger Jahrbuch für Philosophie* 30 (1985), pp. 73-86;

- -'The Transcendental Properties of Being', in: *Sapientia* 57 (2002), pp. 459-482.
- -'The First Principles of Being in the Philosophy of St. Thomas Aquinas', in: *Doctor Angelicus* III (2003), pp. 59-95.
- -'The doctrine of being of St. Thomas Aquinas', in: *Doctor Angelicus* 5 (2005) pp. 55-74.

V. Ethica

Het hoofdwerk is:

- *De ethiek van Thomas van Aquino*, (2000, pp. 320). (Vertaald in het Engels en het Frans; een Duitse vertaling is in voorbereiding)

Belangrijke artikelen:

- -'Nature et moralité', in: *Aquinas* 18 (1975), pp. 58-79.
- -'La morale de saint Thomas, une éthique philosophique?' in: *Doctor Communis* 30 (1977), pp. 192-205.
- -'Morale chrétienne et nature', in: *Esprit et vie* 69 (1978), pp. 187-192.
- -'La théorie scotiste de l'acte indifférent et sa critique par Cajetan', in: *Regnum Hominis et Regnum Dei, Acta quarti congressus Scotiscici internationalis*, Roma 1978, pp. 207-214.
- -'Die Person im Bezug zu Gott: Betrachtung zur Grundlage sittlicher Normen', in: *Die Person im Anspruch sittlicher Normen*, St. Augustin 1980, pp. 53-88.
- -'La doctrine de la conscience de saint Thomas d'Aquin', in: *Revue thomiste* 83 (1983), pp. 533-557.
- -'Values According to St. Thomas Aquinas', in: *Doctor communis* 41 (1988) pp. 18-33. 'Historicité et morale', in: *Seminarium* 40 (1988), pp. 439-455.
- -'Normes éthiques et faits pré-moraux', in: *Doctor communis* 42 (1989), pp. 167-174.
- -'El método en la ética según santo Tomás de Aquino', in: *Medioevo*, XVIII (1992), pp. 71-84
- -'Das Gemeinwohl als Ziel und Ordnungsprinzip des gesellschaftlichen Lebens: Deutungen und Bedeutung', in: *Forum Katholische Theologie* 11 (1995), pp. 90-106.
- -'The Actuality of St. Thomas Aquinas' Teaching on the Common Good', in: *Doctor communis*, 49 (1996), pp. 44-58.
- -'La libertad humana en la construcción de la persona', in: *El primado de la persona en la moral contemporánea. XVII Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra* (1996), ed. por A. Sarmiento e. a., Pamplona 1997, pp. 177 - 187.
- -'Les théories contemporaines de la liberté et l'éthique chrétienne', in: *Sedes sapientiae* 64 (1998), pp. 1 - 22.
- -'Bonum humanæ animæ est secundum rationem esse', in: *Rivista Teologica di Lugano* 4 (1999/1), pp. 75-90.
- -'Nature as the Basis of Moral Actions', in: *Sapientia* (Buenos Aires) 56 (2001), 565-588. 'St.
- -Thomas Aquinas on Education and Instruction', in: T. Guz (hrsg.) *Im Einsatz für Bildung und Erziehung. Festschrift zum 70. Geburtstag von Prof. Dr.*

Joseph M. McCafferty, Holy Family University – FE Medienverlag, Kisslegg, 2003, pp. 95-119.

- 'St. Thomas's doctrine of the natural law', in: *Das Naturrecht und Europa*, hrsg. T. Guz, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2007, 67-90
- 'The Ethics of St. Thomas Aquinas', in: *Anuario Filosófico* 39/2 (2006) 439-463.

VI. Theologia

1. Apologetica – De revelatione – De dogmate et fidei formulis

- 'The Historicity of Dogmatic Formulae', in: *Divus Thomas* 77 (1974), pp. 4-36.
- 'Divine Faith and Human Errors in the Modern World', in: *Divus Thomas* 77 (1974), pp. 177-191.
- 'Le rôle de la philosophie en théologie. Aide nécessaire et abus', in: *Nova et Vetera* 72 (1997), pp. 34 - 68.
- 'La nature et l'ordre surnaturel selon saint Thomas d'Aquin', in: *Nova et vetera* 70 (1995), pp. 18-35.
- 'The immutability of the Sense of Dogmas and Philosophical Theories', in: Timothy L. Smith (ed.), *Faith and Reason. The Notre Dame Symposium 1999*, South Bend, 2001, pp. 21-35
- 'Dangers threatening the Christian Faith', in: *Divinitas* 46 (2003), pp. 119-140.
- 'La méthode en exégèse biblique d' après saint Thomas d'Aquin', in: *Divus Thomas* 95 (1992), pp. 225-242.
- 'Aquinas on Holy Scripture as the Medium of Divine Revelation', in: *La doctrine de la révélation divine de saint Thomas d'Aquin*, Città del Vaticano, 1990, pp.132-152
- 'Teorías modernas sobre la revelación y la doctrina de santo Tomás de Aquino', in: *Dios en la palabra y en la historia. XIII Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra* (1992), ed. por C. Izquierdo e. a., Pamplona, 1993, pp. 330-339.
- 'Inspiración y Revelación según santo Tomás de Aquino', in: *Esperanza del hombre y Revelación bíblica. XIV Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra* (1993), ed. por J. M. Casciaro e. a., Pamplona 1996, pp. 181-198.

2. Theologia dogmatica

- 'La nuova cristologia del Prof. E. Schillebeeckx', in: *Divus Thomas* 78 (1975), pp. 233-253.
- 'La cristologia di Schillebeeckx', in: *La Rivista del clero italiano* 57 (1975), pp. 641-651.
- 'L'epistemologia di Schillebeeckx e la dottrina della fede', in: *La Rivista del clero italiano* 58 (1976), pp. 988-998.
- 'El pensamiento moral de Schillebeeckx en su "Gerechtigheid en Liefde, Genade en Bevrijding"', in: *Etica y teología ante la crisis contemporánea. I*

- Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra (1979)*, ed. por J. L. Illanes e. a., Pamplona 1980, pp. 223-237
- 'Resurrexit tertia die secundum Scripturas', in: *Scripta theologica* (14) 1982, pp. 181-188.
  - 'Geheimnischarakter und Rationalität in der Trinitätslehre nach Thomas von Aquin', in: J. Stöhr (hrsg.), *Der dreifaltige Gott und das Leben der Christen. Internationales theologisches Symposium zur Trinitätslehre (28./29.11.1991)*, Eos Verlag, St.Ottilien, 1993, pp. 74-87.
  - 'L'escatologia di San Tommaso d'Aquino', in: *Doctor communis* 46 (1993), pp. 207-220.
  - 'El Espíritu Santo en la vida de la Iglesia según santo Tomás de Aquino', in: *Pueblo de Dios, Cuerpo de Cristo, Templo del Espíritu Santo. XV Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra (1994)*, ed. por P. Rodríguez e. a., Pamplona 1996, pp. 331-345.
  - 'La résurrection du Christ dans la théologie de saint Thomas d'Aquin', in: *Nova et vetera* 74 (1999), pp. 21-31.
  - 'La cristología de la Suma contra los Gentiles', in: *Actas del IV Congreso internacional de la S.I.T.A., Tomo I*, ed. por A. Lobato, Córdoba 1999, pp. 209-228.
  - 'La relation entre l'Ancienne et la Nouvelle Alliance selon saint Thomas', in: *Revue thomiste*, 100 (2000), pp. 580-602.
  - 'La paternité de Dieu dans la théologie spirituelle de saint Thomas d'Aquin', in: *Sedes Sapientiae* 77 (2001), pp. 25 - 42.
  - 'El juicio final en la teología de santo Tomás de Aquino', in: *Escatología y vida cristiana. XXII Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra (2001)*, ed. por C. Izquierdo e. a., Pamplona 2002, pp. 579-590.
  - 'Las raíces del amor divino a la vida según Santo Tomás de Aquino', in: *Sociedad contemporánea y cultura de la vida. Presente y futuro de la Bioética. XXVI simposio internacional de teología de la universidad de Navarra(2005)*, ed. por E. Molina y J.M. Pardo, Pamplona, 2006, 171-178.

3. Theologia moralis

- 'Le Saint Esprit et la *lex nova* dans les commentaires bibliques de saint Thomas d'Aquin', in: *Credo in Spiritum Sanctum. Atti del Congresso teologico internazionale di pneumatologia in occasione del 1600o anniversario del Concilio di Costantinopoli e del 1550o anniversario del Concilio di Efeso, Roma, 22-26 marzo 1982*, José Saraiva Martins (ed.), Città del Vaticano 1983, pp. 1195-1205.
- 'Moderne Eheauffassungen und katholische Lehre', in: J. Stöhr (hrsg.) *Die Familie: ein Herzensanliegen. Zur neueren Theologie der christlichen Ehe. Internationales theologisches Symposium. Universität Bamberg 6-8, XI, 1987*, Eos Verlag, St.Ottilien 1988, pp. 95-101.
- 'The Arguments of *Humanae Vitae*: a Theological Appraisal', in: "*Humanae Vitae*": 20 anni dopo. Atti del II Congresso Internazionale di Teologia Morale, Roma, 9-12 novembre 1988, Milano 1989, pp. 413-423.
- 'El comentario de Santo Tomás de Aquino sobre el libro de Job', in: *Autori vari, Miscellanea Brunero Gherardini*, Città del Vaticano 1996, pp.37-64. (*Studi tomistici* 61)

- 'El humanisme cristiano de Santo Tomás de Aquino', in: *Santo Tomás de Aquino, Humanista Cristiano. Jubileo del Cincuentenario, Sociedad Tomista Argentina (1998)*, Buenos Aires, 1999, pp. 9-20.
- 'L'éducation des hommes dans l'histoire du salut selon saint Thomas d'Aquin', in : *Sedes Sapientiae* 75 (2000), pp. 15-37.
- 'Vida activa y vida contemplativa según Santo Tomás de Aquino' in : *El cristiano en el mundo. XXIII Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra (2002)*, ed. por J. L. Illanes e. a., Pamplona 2003, pp. 429-442
- 'The Encyclical *Veritatis Splendor* and Dissenting Theologians', in: Albrecht Graf von Brandestein zu Zeppelin, Alma von Stockhausen, Lothar Roos, J. Hans Benirschke (hrsg.), *Im Dienste der inkarnierten Wahrheit. Festschrift zum 25jährigen Pontifikat Seiner Heiligkeit Papst Johannes Pauls II*, Gustav-Siewerth-Akademie, Weilheim-Bierbronn, 2003, pp. 243-260.

4. De religione – De missionibus

- -'Henri Bruning en Prof. H. van Straelen' in: *Streven* 15 (1962), pp. 950-956.
- -'Henri Brunings missionair denken' in: *Streven* 15 (1962), pp. 1043-1048.
- -'Christianisme et cultures', in: *Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft* 17 (1962), pp. 1-21.
- -'Die Taufe der Weltreligionen. Bemerkungen zu einer Theorie Karl Rahners', in: *Theologie und Glaube* 55 (1965), pp. 124-131.
- -'Les religions non-chrétiennes et le salut surnaturel', in: *Cinquant'anni di Magistero Teologico, Scritti in onore di Mons. Antonio Piolanti nel 50.mo del suo sacerdocio*, Città del Vaticano, 1985, pp. 101-134. (*Studi tomistici* 26).
- -'La misión de los laicos en la propagación y defensa de la fe', in: *La Misión del laico en la Iglesia y en el mundo. VIII Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra (1986)*, ed. por A. Sarmiento e. a., Pamplona 1987, pp.569-580.
- -'The Theological Meaning of Non-Christian Religions', in: *Doctor Communis* 42 (1989), pp. 31-41.
- -'Jacques Dupuis, S.J., Toward a Christian Theology of Religious Pluralism', in: H.J.J.M. van Straelen, *The Church and the non-Christian Religions at the Threshold of the 21st Century*, London 1998, pp. 300 - 334.
- -'Vers une théologie chrétienne du pluralisme religieux (étude critique du livre de J. Dupuis)', in: *Sedes sapientiæ* 71 (1999), pp. 64-100.
- -'Les religions non-chrétiennes et le salut éternel', in : *Cahiers de la Faculté Libre de Philosophie Comparée* 52 (Mai 1995), pp. 61-90.
- -'Les théories nouvelles de la signification des religions non-chrétiennes', in: *Nova et Vetera*, 73 (1998), pp. 97-117.
- -'Évangélisation et inculturation', in: *Nova et Vetera* 76 (2001), pp. 31-51.
- -'La verità delle religioni non-cristiane', in: *Doctor Communis n.s. II* (2002), pp. 245 - 265.
- -'Karl Rahner und die nichtchristlichen Religionen' in: *Theologisches* 34 (2004/4-5), 201-208.

5. Varia

- -'Les rapports de la langue et de la pensée japonaises', in: *Revue philosophique de la France et de l'Etranger* 156 (1966), pp. 391-406.
- -'La place de la philosophie de l'art dans la formation des futurs prêtres', in: *Seminarium* 33 (1981), pp. 436-452.
- -'El Sínodo pastoral de los obispos holandeses, Roma 1980', in: *Burgense* 21 (1981), pp. 535-548.
- 'Religion and Ritual', in: *Doctor Communis* 34 (1981), pp. 279-295.
- -'A Bishop's Task in the Field of Education, Arts and Sciences', in: *Episcopale Munus*, Assen 1982, pp. 402-420.
- 'Vieillesse et mort volontaire dans l'antiquité classique', in: *La mort selon la Bible, dans l'Antiquité classique et selon le manichéisme*, J. Ries (ed.), Louvain-la-Neuve, 1983, pp. 91-134.
- -'Marienverehrung und Missionsarbeit', in: *Die Mutter der schönen Liebe. Die Marienverehrung im Leben der Kirche und des Christen*, hrsg. G. Rovira, Würzburg, 1982, pp. 146-153
- -'El trasfondo religioso y filosófico de la teoría de la evolución de Charles Darwin', in: *Conmemoración del centenario de Darwin*, Madrid, 1983, pp. 179-216. (English transl. in: *Doctor Communis* 37 (1984), pp. 271-297).
- -'El sentimiento de la culpabilidad según la psicología, la literatura y la filosofía modernas', in: *Reconciliación y penitencia. V Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra (1983)*, ed. por C. Izquierdo e. a., Pamplona 1984, pp. 173-197. (French transl. : *Nova et Vetera* 59 (1984), pp. 271-297).
- -'Sainteté et culte des saints d'après saint Bonaventure', in: *Memoria del Sacro e tradizione orale. Atti del Terzo Colloquio Interdisciplinare del Centro studi Antoniani*, Padova, 1984, pp. 377-385. 'El papel de la filosofía en la formación de los estudiantes que se preparan al sacerdocio', in: *La formación de los sacerdotes en las circunstancias actuales. XI Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra (1990)*, ed. por L. Mateo-Seco, Pamplona, 1990, pp. 889-903.
- -'The Place of Philosophy in University Education', in: *Doctor communis* 46 (1993), pp. 150-158.
- -'Catholic Theology at the Threshold of the Third Millenium', in: *Fellowship of Catholic Scholarship Quarterly* 22/1 (1999), pp. 17-27.
- -'Modern Psychology on God and Man', in: *Fellowship of Catholic Scholars Quarterly*, 25, I (2002), pp. 9-17.
- -'Modern Psychologists on God and Man', in : *ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ* (Tokyo) 3 (2000-2002), 2003, pp. 1-32.

Een tweedelige bundel met artikelen is verschenen onder de titel:

Autour de saint Thomas d'Aquin. Recueil d'études sur sa pensée philosophique et théologique, tome I: Les commentaires sur les oeuvres d'Aristote; La métaphysique de l'être, Fac-Editions, Paris, Uitgeverij Tabor Brugge, 1987, pp. X + 246.

Autour de saint Thomas d'Aquin. Recueil d'études sur sa pensée philosophique et théologique, tome II: L'agir moral; Approches théologiques, Fac-Editions, Paris, Uitgeverij Tabor, Brugge, 1987, pp. 229.

Een collectie van Duitstalige artikelen verscheen onder de titel:

Gespräche mit Thomas von Aquin. Hrsg. von David Berger and Jörgen Vijgen, Franz Schmitt Verlag, Siegburg, 2005, pp. 303

De volledige bibliografie bevindt zich op de website van het Nederlands Thomas-Gezelschap: <http://users.skynet.be/thomisme/>

De vele honderden recensies zijn hierin niet opgenomen.

(07-03-2007)